

GAMTOSAUGINIS UGDYMAS ANGLŲ KALBOS PAMOKOSE

Asta Davidavičienė

Karmėlavos Balio Buračo vidurinė mokykla, Lietuva

Santrauka

Straipsnyje atskleidžiamos ekologinio ir gamtosauginio ugdymo galimybės anglų kalbos pamokose. Anglų kalba, kaip ir kitos užsienio kalbos, yra puiki terpė panaudoti ekologinę tematiką, tuo pačiu ekologinio ir gamtosauginio ugdymo procese sustiprinamas šiuolaikiškumo ir aktualumo atspalvis. Plėtojant gamtosaugines temas panaudojamos įvairių gamtamokslinių dalykų pamokose įgytos žinios. Išnyksta ribos tarp atskirų mokomųjų dalykų, mokiniai suvokia, kad tai, ką sužinojo vienoje pamokoje, gali panaudoti kitoje. Ekologinis ugdymas anglų kalbos pamokose svarbus ir tuo, kad aktyviam naudojimui įvedama specifinė ekologinė terminologija, mokiniai mokosi paaiškinti sąvokas, analizuoti ir interpretuoti apklausų duomenis, teikti siūlymus ekologinei situacijai gerinti kartu praturtindami savo kalbinius įgūdžius. Straipsnyje pateikiama keletas pavyzdžių, kaip ekologinės ir sveikos gyvensenos temos gali būti integruojamos anglų kalbos pamokose.

Raktiniai žodžiai: gamtosauginis ugdymas, anglų kalba, integracija, užduotys.

Aplinkos apsaugos problema mūsų šalyje ir pasaulyje tapo itin aktuali. Globaliniu, regioniniu ir lokaliniu mastu vykstantys neigiami procesai gamtoje dėl spartaus kraštovaizdžio urbanizavimo, naujų pramonės šakų plėtotės, automobilių skaičiaus didėjimo, gausaus kietųjų atliekų kaupimosi ir daugelio kitų veiksnių liečia tiek visą žmoniją, tiek atskirą valstybę, tiek ir mūsų mokyklos bendruomenę. Šeimoje pradėta diegti meilė gamtai, atsakomybė dėl aplinkos toliau plėtojama mokykloje, kuriai tenka vaidmuo įtvirtinti vertybines nuostatas, siekti suformuoti tvirtą asmenybės poziciją supančios aplinkos atžvilgiu. Pasitaiko atvejų, kai ekologinės nuostatos šeimoje neformuojamos, tuomet gamtosauginio ugdymo mokykloje svarba sustiprėja. Čia siekiama išugdyti ekologiškai sąmojingą ir išprususį jauną žmogų, kuris pats laikytųsi gamtosauginių principų ir skatintų tai daryti savo šeimos narius ir artimuosius. Tokiu būdu per jaunąją kartą palaipsniui keičiamas ir visuomenės požiūris į aplinkosaugines problemas.

Pastaruoju metu mokytojai yra skatinami naudoti kuo informatyvesnę, aktualesnę, patrauklesnę tematiką mokymo procese ir šiuo atveju gamtosauginės temos, vertybinių santykių su gamta ugdymas tampa viena aktualiausių bendrojo ugdymo sričių. Anglų kalba, be abejo, kaip ir kitos užsienio kalbos, yra puiki terpė panaudoti ekologinę tematiką, jos pagalba lavinti mokinių kalbinius įgūdžius, tuo tarpu gamtosauginės temos anglų kalbai suteikia šiuolaikiškumo ir aktualumo atspalvį, jos priartina mokinius prie realių visą žmoniją liečiančių problemų. Mokiniai noriai įsijungia į diskusijas duotomis temomis, laisviau reiškia savo mintis, drąsiau oponuoja, nevengia argumentuoti, laisvėja kritinis mąstymas. Pastebėta, kad gamtosauginės temos skatina ne tik moksleivių interakciją, bet didina mokymosi motyvaciją, silpniau besimokantieji įgyja pasitikėjimo, ugdomas jų aktyvumas ir kūrybiškumas. Taip palaipsniui lavėja šių mokinių komunikaciniai gebėjimai, saviraiška, plečiamas žodynas ekologine tematika. Dirbant grupelėmis, ugdomi grupinio darbo įgūdžiai, mokomasi priimti grupinius sprendimus, bendradarbiauti, aktyvesni tampa tie, kurie dažniau būna nedrąsūs.

Plėtojant gamtosaugines temas į pirmą planą ateina įvairiuose dalykuose įgytų žinių integravimas. Neapsieinama be biologijos, chemijos, fizikos ir kitų dalykų žinių. Taip išnyksta ribos tarp atskirų mokomųjų dalykų, mokiniai suvokia, kad tai, ką sužinojo vienoje pamokoje, gali panaudoti kitoje. Panagrinėkime, kaip ekologinės temos, bei sveika gyvensena galėtų būti integruojamos anglų kalbos pamokose. Darbe su mokiniais nagrinėdama vadovėliuose esančią ekologinės tematikos mokomąją

medžiagą įtraukiu ir papildomų užduočių. Pateiksiu keleto temų užduočių pavyzdžius:

1 pavyzdys. “Guess the Animal” (“Atspėk gyvūną”). (prie vadovėlio *Opportunities Beginner*, tema *Wildlife*)

Šiai užduočiai paruošiamos kortelės ar atvirukai su kuo įvairesniais, bet gerai žinomais gyvūnais. Geriau būtų, kad mokiniai iki užduoties būtų supažindinti su Lietuvoje paplitusių gyvūnų angliškais pavadinimais. Darbas porose. (Skirstymo poromis ar grupėmis rekomendacijos pateiktos M.Teresevičienės ir G.Gedvilienės knygoje ”Mokymasis bendradarbiaujant”). Mokiniai išsitraukia atviruką ar kortelę su gyvūnu, nerodo draugui, o šis uždavinėdamas kuo įvairesnius bendrinius ir specialiuosius klausimus stengiasi atspėti gyvūno pavadinimą. Užduotį galima būtų praplėsti aptariant gyvūno mitybą ir gyvenimo sąlygas.

Užduotis naudinga klausimų sudarymo įgūdžių lavinimui, mokiniai supažindinami su gyvūnų įvairove ir jų angliškais pavadinimais.

2 pavyzdys. “Fruit and Vegetables Are Our Friends” (“Vaisiai ir daržovės-mūsų draugai”) (*School English 2*)

Lentelėje surasti ir išbraukti angliškus šių daržovių ir vaisių pavadinimus:

Vyšnios, ananasas, agurkas, braškė, pupelės, morka, kriaušė, vynuogės, česnakas, bulvės, arbūzas, persikas, abrikosas, žirniai, ridikėlis, citrina, kopūstas, pomidorai, moliūgas, salotos, burokas, bananas, obuolys (1 ir 2 lentelės).

Užduotis lavina pastabumą, skatina moksleivius atkreipti dėmesį į žodžių rašymo ypatumus.

1 lentelė.

G	W	S	C	H	E	R	R	Y	N	H	G	A	S	M	M	B	T	D	B
E	R	E	N	B	M	B	B	V	B	C	X	P	G	G	U	A	G	D	G
D	J	A	O	N	C	I	L	R	A	G	T	P	Y	S	U	N	B	S	F
R	N	E	P	U	J	U	S	N	B	N	M	L	H	E	K	A	N	S	P
F	J	R	K	E	U	E	I	F	V	N	U	E	N	O	N	N	J	D	E
Y	U	T	K	I	S	K	M	N	B	V	C	I	M	T	U	A	U	F	A
P	L	U	M	A	P	R	V	P	E	A	R	U	R	A	J	W	G	T	C
U	H	U	K	M	R	F	S	E	O	T	A	M	O	T	M	E	D	U	H
C	T	I	U	P	F	K	X	C	V	B	N	T	N	O	Y	D	S	I	L
P	A	P	N	N	O	L	E	M	R	E	T	A	W	P	H	R	N	L	T
L	I	R	N	J	U	E	Q	S	D	F	G	E	G	A	B	B	A	C	A
O	M	K	R	K	M	M	Q	E	E	R	T	R	B	Y	T	T	E	J	P
O	L	L	H	O	N	O	D	C	G	H	N	T	E	T	G	G	B	U	R
U	K	K	Y	R	T	N	V	U	G	H	G	I	E	B	B	H	R	Y	I
J	J	T	R	T	L	N	D	T	W	E	S	U	D	S	M	N	G	H	C
P	E	A	S	Y	K	U	S	T	F	G	H	I	V	I	T	U	U	G	O
K	U	R	E	L	P	P	A	E	N	I	P	H	D	F	E	T	C	B	T
J	Y	G	R	E	J	U	F	L	R	T	Y	N	R	A	E	G	G	U	M
L	Y	E	V	R	S	C	F	S	T	R	A	W	B	E	R	R	Y	K	C
V	H	N	K	K	K	Y	G	E	L	A	W	C	B	E	T	Y	O	L	J

2 lentelė.

G	W	S	C	H	E	R	R	Y	N	H	G	A	S	M	M	B	T	D	B
E	R	E	N	B	M	B	B	V	B	C	X	P	G	G	U	A	G	D	G
D	J	A	O	N	C	I	L	R	A	G	T	P	Y	S	U	N	B	S	F
R	N	E	P	U	J	U	S	N	B	N	M	L	H	E	K	A	N	S	P
F	J	R	K	E	U	E	I	F	V	N	U	E	N	O	N	N	J	D	E
Y	U	T	K	I	S	K	M	N	B	V	C	I	M	T	U	A	U	F	A
P	L	U	M	A	P	R	V	P	E	A	R	U	R	A	J	W	G	T	C
U	H	U	K	M	R	F	S	E	O	T	A	M	O	T	M	E	D	U	H
C	T	I	U	P	F	K	X	C	V	B	N	T	N	O	Y	D	S	I	L
P	A	P	N	N	O	L	E	M	R	E	T	A	W	P	H	R	N	L	T
L	I	R	N	J	U	E	Q	S	D	F	G	E	G	A	B	B	A	C	A
O	M	K	R	K	M	M	Q	E	E	R	T	R	B	Y	T	T	E	J	P
O	L	L	H	O	N	O	D	C	G	H	N	T	E	T	G	G	B	U	R
U	K	K	Y	R	T	N	V	U	G	H	G	I	E	B	B	H	R	Y	I
J	J	T	R	T	L	N	D	T	W	E	S	U	D	S	M	N	G	H	C
P	E	A	S	Y	K	U	S	T	F	G	H	I	V	I	T	U	U	G	O
K	U	R	E	L	P	P	A	E	N	I	P	H	D	F	E	T	C	B	T
J	Y	G	R	E	J	U	F	L	R	T	Y	N	R	A	E	G	G	U	M
L	Y	E	V	R	S	C	F	S	T	R	A	W	B	E	R	R	Y	K	C
V	H	N	K	K	K	Y	G	E	L	A	W	C	B	E	T	Y	O	L	J

3 pavyzdys. “*Guide of Healthy Eating*” (“Sveikos mitybos vadovas”) (*School English 2*)

Mokiniai individualiai surašo maisto produktus, kuriuos jie vartoja, juos suranguoja nuo dažniausiai vartojamo iki rečiausiai, po to klausia savo suolo draugo stengdamiesi sužinoti jo vartojamus maisto produktus. Vėliau nustato, kuriai sveikos maisto piramidės daliai jie priklauso ir bendrai suformuluoja keletą sveikos mitybos taisyklių. (pvz. *Eat less salt, sugar and fat*) Formuluojuojant teiginius, priklausomai nuo mokinių lygio, gali būti reikalinga mokytojo pagalba. Gale užduoties rekomenduojama atrinkti dažniausiai besikartojančius teiginius ir formuluoti bendras klasės sveikos mitybos taisykles.

Šioje užduotyje mokiniai skatinami integruoti per ”Gamtos ir žmogaus“ pamokas įgytas žinias. Užduotis personalizuota, kiekvienas yra skatinamas įsivertinti savo mitybą, primenami ir pakartojami maisto produktų pavadinimai, be to užduotis skatina interakciją.

4 pavyzdys. “*Waste*” (“Atliekos”) (*School English 3*)

Užduotis skirta grupiniam darbui. Parengti plakata, kviečiantį rūšiuoti kietas buitines atliekas ir jį pristatyti. Plakate gali būti pateikiami atliekų pavyzdžiai ir jie įvardinami (pvz. *waste paper (boxes, old newspapers and magazines, cardboard), plastic (tubs, plastic bags), glass (bottles) , metal (tins, cans, tubes of toothpaste)*). Pristatyme trumpai pakomentuojamas plakatas, išsakoma nuomonė, kodėl reikia rūšiuoti atliekas, kokias atliekas ir kokiais tikslais galime panaudoti pakartotinai. Kitos grupelės užduoda klausimus pristatantiems. Jei atsakymai neišsamūs, verta būtų paskatinti diskusiją pilnam nuomonės išsakymui.

Užduotis naudinga savišvietos įgūdžių ugdymui, kadangi skatina moksleivius ieškoti papildomos informacijos, jie mokosi bendradarbiauti, priimti grupinius sprendimus, praplečia savo žodyną taros ir buitinių atliekų pavadinimais, skatinami

reikšti ir argumentuoti savo nuomonę. Su sunkesniais pristatyme naudojamais žodžiais supažindinamos kitos grupelės.

5 pavyzdys. “The Food of Our School Canteen” (“Mūsų valgyklos maistas”)
(*School English 2*)

Pasiskirstę poromis mokiniai savaitę ar dvi renka informaciją apie mokyklos valgykloje gaminamus patiekalus, įvertina juos pagal sveiko maisto piramidę ir parengia pristatymui.

6 pavyzdys. “No, I Don’t Smoke”.

Ši vaidybinė užduotis tinkama jaunesnių klasių mokiniams, kurie “Gamtos ir žmogaus” kurso pamokose buvo supažindinti su pavojingų sveikatai medžiagų rūšimis, jų neigiamu poveikiu, tame tarpe rūkymo žala. Vienas poroje esančių mokinių vaidina blogai besielgiantį vaiką, kuris moko rūkyti ir siūlo cigaretę kitam. Tuo tarpu jo draugo rolė yra mokėti atsisakyti, neimti cigaretės, sugalvoti argumentą atsisakymui. Kai vaikai suvaidina situaciją, yra paprašomi susikeisti vaidmenimis: siūlytojas vaidina atsisakantį, o atsisakytojas- siūlytoją. Mokiniai skatinami stengtis atsisakyti kitaip, nenaudoti tų pačių argumentų. Paties vaiko sugalvoti ar iš kitų išgirsti atsisakymo variantai pagilina moksleivių žinias apie rūkymo žalą ir stiprina motyvaciją nerūkyti. Lentoje surašomi ir sunumeruojami atsisakymo variantai. Moksleivių paklausama, ar jie galėtų sąrašą papildyti. Galėtų būti pasiūloma mokiniams išrinkti keletą geriausių, tinkamiausių atsisakymų ir jiems skirti vietas. Šios užduoties atlikimui mokytojas turėtų būti pasiruošęs pagelbėti moksleiviams formuluojant atsisakymų variantus.

Labai naudinga tema aplinkosauginiam sąmojingumui ugdyti yra transportas. Daugelyje vadovėlių ji yra įtraukta. Nagrinėjant šią temą vertėtų pabrėžti, kad automobilių transportas išsiskiria kaip vienas pagrindinių didžiųjų miestų taršos šaltinių, kad ypač seni, techniškai netvarkingi automobiliai išmeta į aplinką daugybę teršalų. Skatinti mokinius diskusijai, kurioje jie siūlytų būdus situacijai gerinti. Po to diskusiją pakreipti ekologiško transporto propagavimo linkme. Skatinti moksleivius įvardinti dviračio, kaip ekologiškos transporto priemonės, privalumus. Galima būtų paminėti, kad Kauno mieste yra virš 35 km. dviračių takų ir kad šis skaičius kasmet didėja, akcentuoti dviračių populiarumą užsienio šalyse.

Ekologinis ugdymas anglų kalbos pamokose svarbus tuo, kad įvedama aktyviam naudojimui specifinė ekologinė terminologija, mokiniai mokomi paaiškinti sąvokas, jie mielai atlieka savo bendraklasių apklausas, analizuoja duomenis, mokosi apibendrinti informaciją ir pateikti savo siūlymus. Studijuojama medžiaga jiems suteikia informacijos apie tai, kaip išsaugoti aplinką, sumažinti antrines atliekas ar kaip jas pakartotinai panaudoti, primena sveikatingumo principus, rūkymo žalą.

Baigiant norėčiau pridurti, kad anglų kalbos mokymasis jokia būdu neapsiriboja vien tik kalbinių žinių įgyjimu ir jų įvaldymu, bet padeda suformuoti besimokančiųjų sampratą apie supančią aplinką.

Literatūra

Aplinkos apsauga Kaune.(1998). Kauno miesto savivaldybės Aplinkos apsaugos skyrius.Kaunas.

Harris M., Mower D. (2002). *Opportunities Beginner*. England.

Mačianskienė N. (2004). *Anglų kalbos dėstymo metodika (paskaitų medžiaga)*. Kaunas: Vytauto Didžiojo universitetas.

Proceedings of the European Workshop on Resource, Recovery and Recycling (1998)., Germany: University of Karlsruhe.

Stoškienė R., Timofejevienė A., Rupainienė V. (2000). *School English 2*. Kaunas: Šviesa.

Stoškienė R., Timofejevienė A.(2001). *School English 3*. Kaunas: Šviesa.

Teresevičienė M., Gedvilienė G. (1999). *Mokymasis bendradarbiaujant*. Vilnius.

Summary

ENVIRONMENT PROTECTION EDUCATION IN ENGLISH LESSONS

Asta Davidavičienė

Environmental problems have become of great importance in our country and all over the world. Recently teachers are to use as informative and actual topics in educational process as possible. Ecological topics can be discussed and expanded in English lessons. With the help of them speaking and writing skills of students are developed. Besides, environmental themes are popular and actual in English language, and students have possibilities to get involved into the solving of problems concerning the whole humanity. Pupils communicate willingly according to given themes, express their thoughts more fluently, oppose more bravely using strong arguments. Critical thinking is developed as well. Also, not very active students and pupils with weak abilities to communicate are able to accept decisions and cooperate. In addition, some examples of integration ecological themes and ways of healthy living in English lessons are presented in the article.

In conclusion, environmental education is of great importance because specific ecological terminology is presented, students are taught to give definitions and carry out surveys, analyze data, learn to sum up information, and give their suggestions. Studied material gives information how to save the environment, reduce and reuse solid waste, reminds the main principles of healthy way of living, as well as harm of smoking.

Keywords: Environment protection education, English language, integration, worksheet

Asta Davidavičienė

Karmėlava Balio Buračo Secondary School,

Vilniaus Str. 67, Karmėlava, LT - 54449 Kaunas district, Lithuania.

E-mail: asta_d@jbees.com